

structural method, etc. The informational bases of investigation are monographs and scientific publications of foreign and national scientists; information from the Web; results of own investigations.

Results. On the basis of complex investigation the attention is emphasized on the qualification features of the informational provision pointing out, the main aspects in studying the information. The information in tourism according to different directions, the role of informational streams and their reference in the sphere of touristic activity; the main requirements to informational provision and its effective management in tourism have been analyzed.

Scientific novelty. It lies in the fact, that on the basis of generalization of multi-faceted materials the estimation of the processes of informational provision in tourism, as well as their effective usage has been given.

The practical significance. It lies in that the reference of informational streams reference in the sphere of touristic activity has been analyzed, as well as their software for the tourist sphere enterprises has been estimated.

Keywords: information, informational streams, optimal organization of informational streams, the representativeness of information, external information, internal information, informational provision, informational system, input informational streams, initial informative streams; effective management of informational streams, the automated informational system, software for the informational systems.

УДК 336.74: 336.717

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОБМЕЖЕННЯ ГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ЯК ПРИКЛАД УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТІВКОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

ІГНАТИШИН М. В., КОВАЛЬЧУК І.Є.
Мукачівський державний університет

Метою даної роботи є аналіз міжнародної практики регулювання готівкового обігу та аналіз обмежень готівкових розрахунків в Україні.

Аналізуючи готівковий обіг у країнах Східної Європи та його обмеженн, можна констатувати, що Польща – одна з небагатьох країн ЄС, що демонструє стійке скорочення обсягів готівкових розрахунків в грошовому агрегаті М1. Під паливом постійного контролю та регулюючих важелів на кінець 2010 р. Польща зайняла одне з провідних місць у Східній Європі за рівнем безготівкових розрахунків та помітно наблизилася до середньоєвропейського показника частки готівки у грошовій масі за М1.

Готівковий обіг в Україні займає важливе місце у фінансовій системі держави, проте він є найбільш капіталоємним і трудомістким видом банківської діяльності і складовою частиною загального грошового обігу країни. На сьогодні близько третини грошової маси в Україні припадає на готівковий обіг, причому має місце тенденція його зростання.

Перехід грошей з безготівкового обігу в готівковий – результат жорсткої фінансової політики, яка призводить до розширення ухилень від сплати податків. Окрім того, скорочення безготівкового обігу свідчить про зниження здатності держави впливати на реальні господарські процеси. З огляду на зазначене відповідної аналітики потребують готівкові обмеження в Україні та вивчення зарубіжного досвіду з даного питання.

Результатом нашого дослідження стала розробка критеріїв впливу на високу частку готівки в загальному грошовому обігу, які пояснюють збільшення попиту на готівку і можуть бути використані для подальшого удосконалення інституту поточного фінансового контролю готівкових розрахункових операцій.

Дана тематика має перспективу розвідок у плані дослідження динаміки нарахувань штрафних санкцій за порушення обмежень готівкового обігу юридичними та фізичними особами.

Ключові слова: готівковий грошовий обіг, готівкові обмеження, грошовий потік, міжнародна практика регулювання.

Постановка проблеми. У сучасній світовій практиці основа організації та регулювання готівкового грошового обігу базується на єдиних принципах, які ґрунтуються на винятковій ролі центральних банків та реалізації через національне законодавство цілей і завдань політики держави у сферу грошового обігу.

Об'єкти та методи дослідження. Вагомий внесок у дослідження готівкового грошового обігу протягом останніх років зробили такі вчені, як Бублик Є.О.[2], Дашенко О.В.[3], Міщенко С.В.[4] та ін. Зважаючи на значну кількість публікацій з даної тематики необхідно видмити, що питання регулювання грошового обігу є завжди актуальне і потребує поглибленої аналітики шляхом порівняння його із зарубіжним досвідом.

Метою даної роботи є аналітика обмежень готівкових розрахунків в Україні та міжнародної практики регулювання готівкового обігу.

Результати та їх обговорення. Аналізуючи готівковий обіг у країнах Східної Європи та його обмеження можна констатувати, що Польща – одна з небагатьох країн ЄС, що демонструє стійке скорочення обсягів готівкових розрахунків в грошовому агрегаті М1. Під паливом постійного контролю та регулюючих важелів на кінець 2010 р. Польща зайняла одне з провідних місць у Східній Європі за рівнем безготівкових розрахунків та помітно наблизилася до середньоєвропейського показника частки готівки у грошовій масі за М1. І хоча ефекту було досягнуто протягом тривалого періоду, темпи скорочення готівки в грошовій масі суттєво випереджали середньоєвропейські, особливо починаючи з 2009 р. (див. рис. 1).

Слід зазначити, що такі негативні ефекти, як високі комісії за переказ коштів (у середньому 1,60–1,64%, що на 0,9% вищі за середньоєвропейські), а також плата за обслуговування терміналів відштовхують торговців від прийняття до оплат карток та до цього часу стають на заваді поширенню в Польщі мережі POS - терміналів [1].

В Польщі згідно з даними польського центробанку NBP, на початок 2011 р. було

6 595 POS - терміналів на один мільйон мешканців. Із країн Східної Європи, що входять до ЄС, тільки Румунія мала менше (4 995 POS - терміналів). В середньому по ЄС нараховується 17 561 POS - термінал на один мільйон мешканців, а у Єврозоні – 19 873 [5].

На кінець 2010 р. Польща зайняла одне з провідних місць у Східній Європі за рівнем безготівкових розрахунків та помітно наблизилася до середньоєвропейського показника частки готівки у грошовій масі за М1 (див. рис. 1).

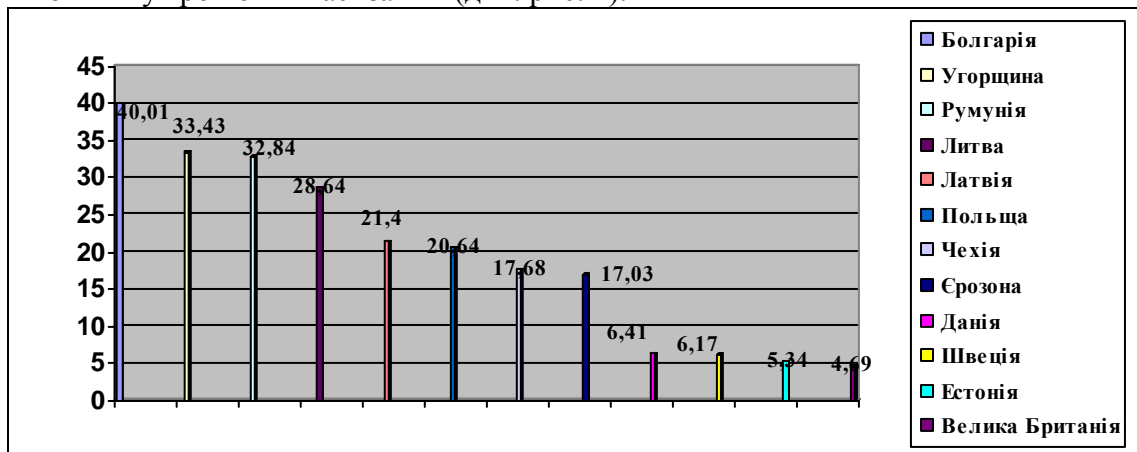

Рис.1. Частка готівки у агрегаті М1 країн ЄС та середній показник по Євросоні на початок 2011 р [1]

При цьому за результатами 2010 р. Польща залишалась єдиною країною ЄС, яка зберігала тенденцію до подальшого скорочення частки готівки в грошовому обігу. Як зазначається у дослідженні World Payments Report за 2011 р., значною мірою цьому посприяли державні ініціативи, зокрема, запропонований Мінфіном Польщі трирічний план збільшення частки електронних платежів з 9 до 50%, прийняття до виконання Payment Services Directive (PSD), затвердженої ЄС, та приєднання до European Payments Council (EPC) і досягнення вимог SEPA. Факторами зростання безготівкових платежів стало і реальне економічне зростання в країні, заходи ринкових посередників щодо розширення інфраструктури безготівкових розрахунків та збільшення частки населення, що користується банківськими послугами, з 66% у 2007 р. до 70% у 2010 р. У результаті рівень безготівкових розрахунків у Польщі наприкінці 2011 р. сягнув рівня Італії (55 операцій на особу) [1]. Сприяли також активні дії власників картокових систем. Так, з 2010 р. Visa поширила на Польщу свій проект Big Idea, спрямований на забезпечення розрахунків із використанням карток Visa будь-де, що передбачає пільгове розміщення POS-терміналів. Крім того, Visa планує залучити Польщу до участі у ряді своїх інноваційних пілотних проектів (мобільні

платежі, P2P платежі, Visa alerts, V.me by Visa та інші) одразу після їхнього початку у Великій Британії, Франції та Іспанії.

Порівнюючи готівковий обіг в Україні, можна стверджувати, що він займає важливе місце у фінансовій системі держави, проте є найбільш капіталоємним і трудомістким видом банківської діяльності.

Особливістю грошового ринку України вважається грошова база та грошовий агрегат M0. Беручи до уваги світовий досвід, слід зазначити, що, наприклад у США немає поняття «грошова база» та такого грошового агрегату, як M0. Грошове агрегування починається з агрегату M1, до якого входить готівка, поточні депозити, зокрема чекові.

Готівковий обіг є складовою частиною загального грошового обігу країни. Економіку України характеризує висока питома вага готівки в загальній грошовій масі (таб.1).

Таблиця 1.

Динаміка грошової маси що обслуговує грошовий оборот в Україні (млрд.грн.)

Показники грошової маси	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Агрегат грошової маси M0	182,99	192,66	203,25	237,78	282,95
Частка в грошовій масі,%	30,61	28,10	26,29	26,16	29,57
Агрегат грошової маси M1	289,89	311,05	323,23	383,9	435,47
Частка в грошовій масі,%	48,49	45,37	41,80	42,23	45,52
Агрегат грошової маси M2	596,84	681,8	771,13	906,32	955,35
Частка в грошовій масі,%	99,83	99,46	99,73	99,70	99,86
Агрегат грошової маси M3	597,87	685,51	773,2	909,07	956,73
Частка в грошовій масі,%	100	100	100	100	100

Розраховано на основі джерела [5]

P

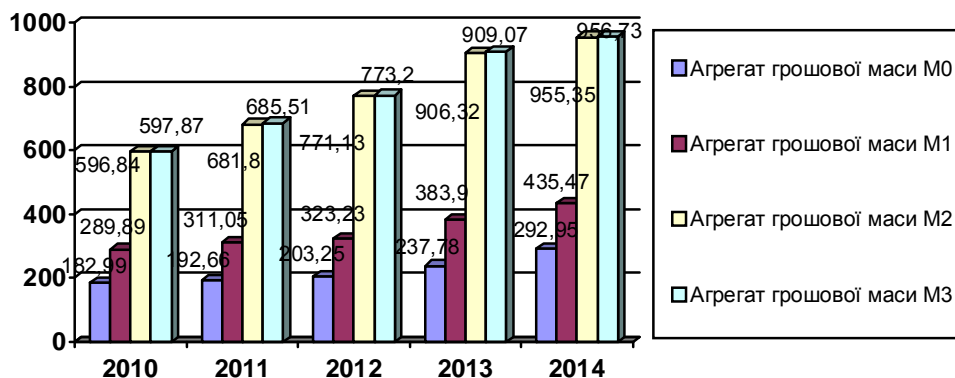

Рис.2 Динаміка грошової маси що обслуговує грошовий оборот в Україні (млрд.грн.) [5]

Як показують розрахунки, (таб. 1), що близько третини грошової маси в Україні припадає на готівкові гроші, причому має місце тенденція зростання цього грошового агрегату (M0). Наведені розрахунки в динаміці за 2010-2014 роки свідчать про те, що грошовий агрегат M0, має тенденцію до зростання. Питома вага готівкових коштів у структурі грошової маси в порівнянні з минулим 2013 роком збільшилася на 3,4 % і станом на 01.01.2015 становила – 29,6%. Порівнюючи частку готівкової грошової маси із зарубіжними країнами, то тут така частка коливається в межах 4 – 7%.

Разом з тим на сьогодні готівковий обіг спричиняє велику кількість порушень, пов'язаних з приховуванням доходів від оподаткування та обслуговуванням тіньового капіталу.

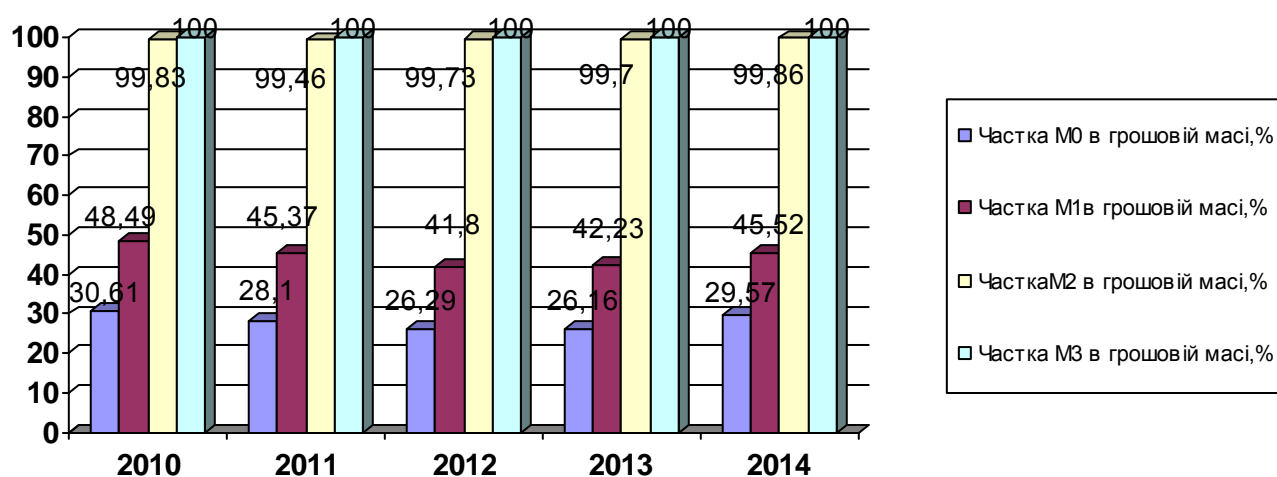

Рис.3 Частка агрегатів в грошовій масі %

З метою запобігання негативних ситуацій у фінансовій сфері останнім часом активно набувають поширення заходи зі встановлення обмежень на готівкові розрахунки в межах країни. Такі заходи сприяють протидії відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом, зменшенню витрат на підтримання обсягів готівки в обігу, підвищенню банківської ліквідності, покращенню контролю за податковими надходженнями та зниження ризиків розбійних нападів у регуляторній практиці України та розвинених зарубіжних країн [3].

Для удосконалення організації готівкового обігу в Україні починаючи з 1 вересня 2013 року, набрали чинності норми, запроваджені Постановою правління Національного банку України від 06.06.2013 р. № 210 «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою». Згідно з Постановою встановлена гранична сума розрахунків готівкою: підприємств (підприємців) між собою протягом одного дня в розмірі 10 000 гривень; фізичної особи з підприємством (підприємцем) протягом одного дня за товари (роботи, послуги) у розмірі 150 000 гривень; фізичних осіб між собою за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному посвідченню, у розмірі 150 000 гривень [7]. Запровадження обмежень на розрахунки готівкових операцій має поліпшити ліквідність банківської системи, підвищить частку безготівкових розрахунків, оскільки покупці повинні будуть використовувати свої карткові рахунки або здійснювати розрахунки з поточних рахунків. Разом з тим останні заходи обмеження готівкового обігу у розвинених країнах застосовуються в умовах наявних широких можливостей забезпечення безготівкових торгово-платіжних розрахунків за допомогою спеціальних платіжних засобів, тобто здебільшого доповнюють їх.

Як показав аналіз дослідження, що в загальній масі грошей (M3) висока частка готівки (M0), то цьому на наш погляд сприяють такі визначені нами критерії впливу (рис.4):

Рис.4. Критерії впливу на високу частку готівки в загальному грошовому обігу
[авторська розробка]

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновки, що обсяги готівки за даними НБУ у 2013 р. поза банками становили 206,0 млрд грн. Переважно така тенденція спровокована, наслідками світової фінансово-економічної кризи, яка спостерігається і в ряді зарубіжних країн. Для її попередження, та з метою протидії відмиванню доходів, отриманих незаконним шляхом, останнім часом активно набувають поширення заходів зі встановлення обмежень на готівкові розрахунки в межах країни для фізичних і юридичних осіб. Це в свою чергу дає можливість підвищити банківську ліквідність та покращити контролю за податковими надходженнями.

Дана тематика має перспективу розвідок у плані дослідження динаміки нарахувань штрафних санкцій за порушення обмежень готівкового обігу юридичними та фізичними особами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. European Payments Council [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_list.cfm?documents_category=2>.
2. Бублик Є.О. Обмеження готівкових розрахунків в Україні / Є.О. Бублик // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 2. – С. 34–42.
3. Дашенко О.В. Готівковий обіг в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / О.В. Дашенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – Вип. 29. – С. 113–124.
4. Міщенко С.В. Економіко-статистичний аналіз факторів монетизації економіки / С.В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2012. – № 1. – С. 31–33.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
6. Монетарний огляд за січень-вересень 2014 р. / Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

7. Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою : Постанова Правління Національного банку України від 06.06.2013 р. № 210 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1109-13>.

АННОТАЦІЯ

ЗАРУБЕЖНИЙ ОПЫТ ОГРАНИЧЕНИЯ НАЛИЧНЫХ РАСЧЕТОВ КАК ПРИМЕР УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ НАЛИЧНОГО ОБРАЩЕНИЯ В УКРАИНЕ

Целью данной работы является анализ международной практики регулирования наличного обращения и анализ наличных расчетов в Украине. Анализируя наличное обращение в странах Восточной Европы и его ограничение, можно констатировать, что Польша одна из немногих стран ЕС, которая демонстрирует стойкое сокращение объемов наличных расчетов в денежном агрегате М1. Под влиянием постоянного контроля и регулирующих рычагов на 2010 год Польша заняла одно из ведущих мест Восточной Европы по уровню безналичных расчетов и заметно приблизилась к среднеевропейскому показателю части наличных денег в денежной массе М1.

Наличное обращение в Украине занимает важное место в финансовой системе государства, является затратным и трудоемким видом банковской деятельности и составной частью общего денежного оборота страны. На сегодня близко третья часть денежной массы в Украине приходится на наличное обращение, причем имеет место тенденция его роста.

Переход денег из безналичного обращения в наличный – результат жесткой финансовой политики, которая приводит к расширению уклонений уплаты налогов. Кроме того, сокращение безналичного обращения свидетельствует о снижении способности государства влиять на хозяйственные процессы. Учитывая отмеченное, в аналитике нуждаются наличные ограничения в Украине и изучение зарубежного опыта по данному вопросу.

Результатом нашего исследования стало разработка критериев влияния на высокую долю наличных денег в общем обороте, которые объясняют увеличение спроса на наличные деньги и могут быть использованы для общего усовершенствования института текущего финансирования наличных расчетных операций.

Данная тематика имеет перспективу исследования в плане начисления штрафных санкций за нарушение ограничения денежного оборота юридическими и физическими лицами.

Ключевые слова: наличный денежный оборот, наличные ограничения, денежный поток, международная практика регулирования

SUMMARY

FOREIGN EXPERIENCE OF RESTRICTION OF CASH PAYMENTS AS AN EXAMPLE OF IMPROVEMENT OF CASH CIRCULATION IN UKRAINE

The paper is aimed to analyze the international practice of regulating cash flow regulating and restrictions of cash payments in Ukraine.

Analyzing cash flow in Eastern Europe and its limitations one can say that Poland is one of the few EU countries demonstrating a steady decline in cash payments in M1 monetary aggregate. Under continuous monitoring and regulatory instruments Poland has taken a leading position in Eastern Europe in terms of non-cash payments and significantly approached the European average share of cash in money supply for M1 at the end of 2010.

Cash circulation in Ukraine plays an important role in the financial system, however it is the most capital-intensive and time-consuming type of banking activity and an integral part of the monetary circulation of the country. Today about a third of the money supply in Ukraine accounts for cash flow, and there is a tendency of growth.

The transition of money from non-cash money circulation to money in cash is the result of tight monetary policy, which leads to the increase of tax evasion. Besides, the reduction of non-cash circulation shows a decline in the state's ability to influence real economic processes. That is why cash restrictions in Ukraine and studying international experience of the given problem must be thoroughly analyzed.

The result of our investigation is working out the criteria of influence on the high share of cash in total money circulation which explain the increase in demand for cash and can be used for further improvement of the institution of financial control of cash transactions.

The given subject has the perspective of exploration in terms of study of the dynamics of charges of penal sanctions for violating the restrictions on cash flow by entities and individuals.

Key words: cash currency, cash restrictions, cash flow, international practice regulation.